

strategie (se zřetelem na prvek násilí). Doplnkově jsou znázorněny také vztahy s veřejností, spojenci, odpůrci a obecně represe. To vše bylo nicméně provedeno bez návaznosti na teorii, ať už se jedná o její aplikování, testování, či formulování. Obsah kapitol tak plně závisí na důvěře ve schopnost autorů vykreslit zamýšlený obrázek dostatečně plasticky.

Auтоři se v podstatě omezují na deskripci zaznamenaných projevů studovaných subjektů, učiněných převážně ve veřejné sféře. Analytická část práce se zrcadlí ve vyvozování určitých pravidelností, stanovování hypotéz, vytváření základních typologií, periodizaci vývoje a či jeho dílčí predikci. V obou případech tak ovšem činí nereflexivně s ohledem na kritérium veřejnosti výzkumného postupu, což vyvolává rovněž otázky týkající se reliability. Nedostatek kritického odstupu se nejzřejměji objevuje v kapitolách pravicového spektra, kdy nezřídka dochází ke znejišťování čtenáře v tom, z jaké perspektivy je text psán, zdali z pohledu výzkumníka, anebo studovaných aktérů. Jisté případy působí ještě rozpačtěji; například když je Smolíkem citovaný Tomio Okamura pasován do role odborné autority komentující veřejné dění.

Atoretický popis nepochybně má své místo ve vědeckých žánrech, což platí také o recenzované publikaci. Čtenáři poskytnou základní informace o podobě hnutí považovaných nejen autory za krajní součásti politického světa České republiky. Jako takovou ji zajisté ocení „studenti humanitních oborů, pracovníci státních orgánů (ministerstva, krajské a obecní úřady, především komise prevence kriminality), bezpečnostní složky (Policie ČR, Vojenská policie, městské a obecní policie), zpravodajské služby, ale i pedagogové“ a řady dalších zájemců o toto téma (viz zadní stránku přebalu knihy). K vědeckému poznání nicméně přispívá spíše v menší míře, ostatně ani o to de facto neusiluje.

Jestliže se závěrem vrátíme k oboru výzkumu krajních proudů levice a pravice v ČR, o jehož povaze tato kniha výmluvně svědčí, nezbyvá než konstatovat, že toho o nich stále víme poměrně málo. O dotyčném politickém spektru sice disponujeme dostatkem informací, v teoretizování však zůstává příliš mnoho bílých míst. Tuto knihu tak lze chápat jako dílo, které pokračuje v linii dosavadních výstupů v této oblasti, ve výstupech podstatných, ale vědecký potenciál nikoli vyčerpávajících.

Václav Walach

Fakulta sociálních studií

Gerdes, Louise I. (eds.):

SHOULD RELIGIOUS SYMBOLS BE ALLOWED ON PUBLIC LAND?

1st ed. Greenhaven Press: Gale Cengage Learning. 2011. 126 stran.

DOI: 10.5817/PC2012-3-302

První dodatek americké ústavy začíná slovy „kongres nesmí vydávat zákony zavádějící nějaké náboženství nebo zákony, které by zakazovaly svobodné vyznání nějakého náboženství“. O pravém smyslu tohoto souvětí se ve Spojených státech amerických vedou dlouhé debaty. Napětí mezi první a druhou částí souvětí představuje centrální bod diskuse, zda povolit existenci náboženských symbolů na veřejných prostranstvích. V USA jsou v podstatě diskutovány dvě otázky týkající se náboženských symbolů – 1) je existence náboženských symbolů na veřejném prostranství propagací jednoho náboženství vládou či spíše svobodou náboženského projevu, a 2) pokud je projevem svobody

náboženství, může mít tento projev za následek potlačení náboženského vyznání jiných věřících? Nejednotnost rozhodování Nejvyššího soudu USA moc jistoty též nepřináší. Ani po několika desetiletích není jasné, zda přítomnost vánočního stromku, živého betléma, sedmiramenného svícnu či zpívání vánočních koled o Jezulátku před budovou soudu neznamenaají nedovolenou propagaci náboženství vládními orgány.

Smyslem recenzované publikace je poskytnutí prostoru pro vyjádření různorodých pohledů a poukázání na nejznámější případy, které se dostaly nejdále v americkém soudním systému – k Nejvyššímu soudu. Za účelem prezentace co nejširšího spektra názorů shromáždil editor množství novinových článků, komentářů a odborných statí od osob, které do diskuse dlouhodobě přispívají. Jedná se o odborníky na americké ústavní právo, novináře nejvýznamnějších amerických deníků, pracovníky nevládních organizací zabývajících se rolí náboženství ve společnosti, aktivisty prosazující striktní sekularizaci společnosti či právní zástupce stran, kteří vedli spor před americkými soudy. Publikace tudíž není uceleným komplexem, který by shrnoval danou problematiku, ale sbírkou textů poskytujících přehled o argumentech jednotlivých stran. Vzhledem k různorodosti přispěvatelů ve sborníku, nelze (až na pár výjimek) označit příspěvky za neutrální. Neutralita ostatně evidentně nebyla ani cílem daného projektu. Pokud se tedy editor snažil o představení amerického diskurzu, pak se mu záměr povedl.

Kniha obsahuje patnáct kapitol různé délky, nejkratší příspěvky zabírají pouze tři strany, nejdelší patnáct. Na začátku se čtenář dozvídá to, co již pravděpodobně tušil – sborník se zabývá zejména křesťanskými spory. Konflikt v USA se v podstatě nevede proti jiným náboženstvím. Klíčový problém, před jehož řešením společnost stojí, je historická role křesťanství ve formování státu. Akademici vedou nekonečné debaty o tom, zda

„otcové zakladatelé“ chápali Američany jako křesťanský národ (v knize jsou debatě věnovány kapitoly jedna až pět). Odpůrci tohoto názoru argumentují zejména výrokem prezidenta Thomase Jeffersona, který prohlásil, že „ve svobodné společnosti je nezbytné vztyčit zeď separace mezi církví a státem“. Na druhou stranu vliv křesťanství na americké dějiny nelze zcela popřít. Samotná existence věty „v boha, ve kterého věříme“ na reverzní straně amerických bankovek jednoznačně svědčí o vlivu náboženství v americké historii. Názor, že historii lze různě interpretovat, nikoliv však ignorovat či vymazat, přestože z dnešního pohledu nemusí být zcela pohodlná, střídatavě zastává i Nejvyšší soud, zejména pak v osobě významného konzervativního soudce Antonina Scalii.

Mezi nejzdařilejší příspěvky knihy patří kapitola šest, ve které bývalý soudce Avern L. Cohn spolu s právníkem Bryanem J. Andersonem kritizují Nejvyšší soud za to, že nevytvořil jednotný test, který by nižší soudy mohly při svém rozhodování použít. Nejvyšší soud střídatavě aplikuje tři testy – nejstarší a nejužívanější Lemon (náboženské symboly na veřejném prostranství musí mít sekulární účel a nesmí diskriminovat jiné vyznání), podporovací (vyvěšení symbolu musí být neutrální) a donucovací (vystavení symbolu nesmí nutit k účasti na nějaké náboženské akci). Nejednotné používání testů má logicky za následek různá rozhodnutí a právní nejistotu nejen stran sporu, ale i soudů samotných. Dalo by se říci, že se celou knihou prolíná silná kritika Nejvyššího soudu. Pravděpodobně nejsilnější slova zaznívají v kapitole deset, kdy americký válečný veterán Brady píše: „... dnešní soudní šašci zasahují do prvního dodatku, pravděpodobně do nejvýznamnějších 46 slov v historii civilizace, aby legalizovali pornografii, zapalování vlajek, ačkoliv pranýřují Vánoce, boha, skauty a modlitbu. Nedovolí, aby desatero bylo vyvěšeno v amerických soudních síních – přestože ho v samotném Nejvyšším soudě můžeme nalézt“ (s. 72).

Téměř polovina knihy (kapitoly sedm až čtrnáct) se věnuje debatě, zda přítomnost kříže na hřbitově válečných veteránů je nedovolenou propagací náboženství. Mezi zajímavá zamyšlení patří již výše zmíněná kapitola deset, kdy Brady mimo jiné upozorňuje na fakt, že kříž se objevuje na množství národních vlajek a bezpočtu symbolických předmětů na celém světě. Zároveň může působit paradoxně, že mnozí vojáci dostávají za svou statečnou službu a oběť nejvyšší vyznamenání – kříž za statečnost, místo jejich posledního odpočinku však z důvodu diskriminace náboženského vyznání označeno křížem být nemůže. V závěru si klade řečnickou otázku, zda kříže za statečnost též zakládají státní podporu náboženství.

Zevrubná debata proti umístění kříže na hřbitově v Mohavské poušti se Evropanovi může zdát místy nepochopitelná. Všechny příspěvky vesměs staví na vybraných částech historie, kulturních tradicích a všeobecném chápání daného symbolu. Bohužel již u třetího příspěvku má čtenář dojem, že méně prostoru a více argumentů by bylo přínosem. Statě nejsou napsány špatně, jejich největším nedostatkem však je fakt, že byly původně

určeny pro noviny. Diskuse se tudíž nikterak neposouvá, argumenty se opakují a čtenář se nedozvídá nic nového. Stačí si náhodně vybrat dva příspěvky a přeskocit na kapitolu patnáct. V té skupina právníků z univerzity George Washingtona přichází s komplexním přehledem judikatury. S trochou nadsázky by se dalo říci, že přečtení úvodu a kapitoly patnáct stačí k základnímu seznámení čtenáře s problematikou.

Na konci knihy editor zařadil seznam výzkumných institucí zabývajících se otázkou náboženské sekularizace v USA. Dále lze nalézt věcný rejstřík a seznam doporučené literatury ke studiu. Velkým minusem knihy je neexistence shrnujícího závěru a celková nekompaktnost příspěvků. Kniha nikam nesměruje, negraduje a její vyznění se rozplyne do ztracena. Jak již však bylo řečeno na začátku, kniha je první vlaštovkou mezi striktně právními publikacemi, neboť díky prezentaci různých úhlů pohledu poukazuje na témata z politologického a sociologického hlediska. Je škoda, že originální záběr publikace nenaplňuje očekávání, která vzbuzuje.

*Anna Matušinová
Fakulta sociálních studií*